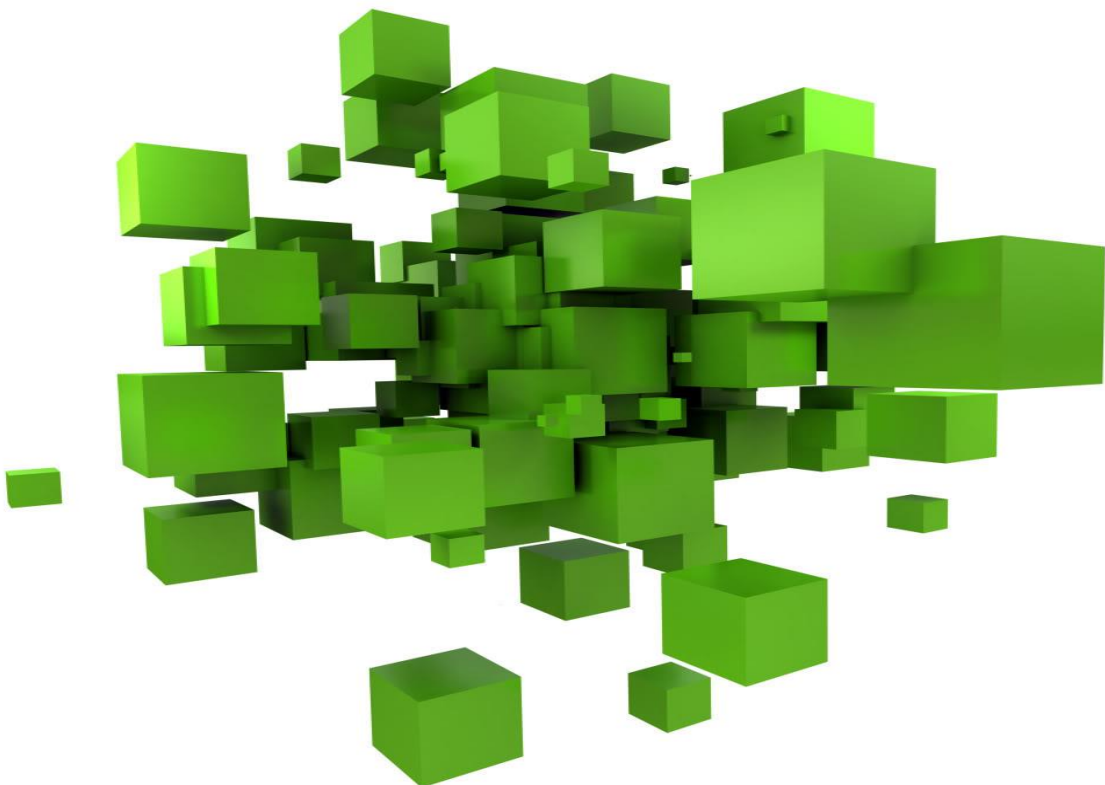

VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJA

REKOMENDACIJOS KAIP LENGVIAU IDENTIFIKUOTI ADMINISTRACINES IR VIEŠĄSIAS PASLAUGAS

2019 m.

I. REKOMENDACIJŲ TIKSLAS

Rekomendacijos parengtos siekiant padėti viešojo sektoriaus įstaigoms lengviau identifikuoti jų teikiamas ar administruojamas paslaugas, priskirti jas atitinkamai administracinių ar viešųjų paslaugų kategorijoms ir įgyvendinti Vyriausybės priimtus sprendimus¹ dėl šių paslaugų modernizavimo.

Rekomendacijos parengtos atsižvelgiant į šiuos metu galiojančią ir siūlomą naują teisinį reglamentavimą, teismų praktiką, atkeltus mokslinius ir ekspertinius darbus, Vidaus reikalų ministerijos specialistų sukauptą patirtį administracinių paslaugų teikimo, viešųjų paslaugų teikimo ar šių paslaugų administravimo klausimais. Rengiant rekomendacijas įvertinta ir tai, kad ne vienas administracinių ar viešųjų paslaugų aspektas įvairiuose šaltiniuose ar praktikoje vertinamas ne tik skirtingai, bet kartais ir prieštaringai.

Rekomendacijos taikytinos identifikuojant administracines ar viešąsias paslaugas nepriklausomai nuo to ar jos yra teikiamos neelektroniniu, ar elektroniniu būdu.

II. KAI KURIŲ FORMULUOČIŲ PAAIŠKINIMAI

Administracinė paslauga – viešojo administravimo subjekto veiksmai, apimantys leidimų, licencijų ar dokumentų, kuriais patvirtinamas tam tikras juridinis faktas, išdavimą, asmenų deklaracijų priėmimą ir tvarkymą, asmenų konsultavimą viešojo administravimo subjekto kompetencijos klausimais, įstatymų nustatytos viešojo administravimo subjekto informacijos teikimą asmenims, administracinės procedūros vykdymą.

Viešoji paslauga – valstybės ar savivaldybių kontroliuojamų juridinių asmenų veikla teikiant asmenims socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ir kitas įstatymų numatytas paslaugas.

Viešųjų paslaugų teikimo administravimas – viešojo administravimo subjektų veikla nustatant viešųjų paslaugų teikimo taisykles ir režimą, steigiant viešąsias įstaigas arba išduodant leidimus teikti viešąsias paslaugas kitiems asmenims, taip pat viešųjų paslaugų teikimo priežiūra ir kontrolė.

Asmuo – fizinis ar juridinis asmuo.

Paslaugos teikėjas – administracinę arba viešąją paslaugą teikiantis asmuo.

Ūkio subjektas – asmuo, kita organizacija, juridinio asmens ar kitos organizacijos filialas, vykdamas valstybės reglamentuojamą ūkinę veiklą, kurią prižiūri valstybės įgalioti viešojo administravimo subjektai.

Rekomendacijose vartojama formuluo­­tė *valstybės* priklausomai nuo konteksto gali apimti ir savivaldybes.

¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. vasario 7 d. pasitarimas (protokolo Nr. 7, 3 kl.) ir 2018 m. spalio 17 d. pasitarimas (protokolo Nr. 46, 4 kl.).

III. KAIP TAIKYTI REKOMENDACIJAS

Toliau pateikiamoje lentelėje yra pateikiami bendri vienas kitą papildantys požymiai, charakterizuojantys tris veiklų kategorijas – administracines paslaugas, viešąsias paslaugas ar ūkinę-ekonominę veiklą, ir šių požymių apibūdinimai, kaip juos kiekviena iš šių veiklų kategorijų.

Bendrų požymių apibūdinimų sugretinimas turėtų padėti geriau suprasti pasirinktos ir vertinamos veiklos esmę ir turinį ir palengvinti apsisprendimą dėl jos priskyrimo administracinės paslaugos, viešosios paslaugos ar ūkinės-ekonominės veiklos kategorijai.

Vertinant, ar pasirinkta veikla priskirtina administracinei paslaugai, viešajai paslaugai ar ūkinei-ekonominei veiklai, reikia nustatyti, kurių iš šias veiklų kategorijas apibūdinančių požymių pasirinkta veikla atitinka *daugiausiai*.

POŽYMIS	ADMINISTRACINĖ PASLAUGA	VIEŠOJI PASLAUGA	ŪKINĖ-EKONOMINĖ VEIKLA
Svarbiausias (pagrindinis) interesas	Valstybės.	Visuomenės.	Ūkio subjekto.
Tikslas	Padėti asmeniui įvykdyti jam valstybės nustatytas pareigas gaunant oficialų valstybės pritarimą vykdyti nustatytas veiklas, teikiant jai ar gaunant iš jos nustatytą informaciją ar atliekant kitus valstybės nustatytus veiksmus.	Vykdyti veiklas, kurioms siekiama kurti viešąją naudą (naudą visuomenei, viešąjį gėrį, viešąją gėrybę, tenkinti viešąjį interesą).	Vykdyti veiklą sukuriant ekonominę naudą ir siekiant gauti už tai pelną.
Rezultatas	Padedama įvykdyti valstybės nustatytas pareigas konkrečiam asmeniui ar apibrėžtai asmenų grupei.	Sukuriamą nauda visuomenei kaip visumai. Paslaugą priklausomai nuo poreikio bet kada gali gauti bet kuris visuomenės narys.	Sukuriamą ekonominę naudą konkrečiam asmeniui.
Poreikis	Poreikis, kyla tiems asmenims, kuriems valstybė nustato pareigą vykdyti nustatytas veiklas, teikti jai ar gauti iš jos nustatytą informaciją ar atlikti kitus valstybės nustatytus veiksmus.	Deklaruojamas visuotinis poreikis.	Poreikį nustato pats ekonominę naudą siekiantis gauti asmuo.
Pagrindas	Įstatyminiu, rečiau poįstatyminiu, lygiu valstybės nustatytas <i>įpareigojimas</i> asmenims gauti oficialų jos pritarimą vykdyti nustatytas veiklas, teikti jai ar gauti iš jos nustatytą informaciją ar atlikti kitus valstybės nustatytus veiksmus.	Konstituciniu, rečiau įstatyminiu, lygmeniu įtvirtintas valstybės <i>įsipareigojimas</i> užtikrinti tam tikrų veiklų, kuriomis sukuriamą viešąją naudą, vykdymą. Valstybės įsipareigojimas yra nulemtas poreikio užtikrinti prigimtines asmenų teises.	Ūkio subjekto siekis kurti naudą sau (siekti pelno).

POŽYMIŠ	ADMINISTRACINĖ PASLAUGA	VIEŠOJI PASLAUGA	ŪKINĖ-EKONOMINĖ VEIKLA
Privalomumas	Privaloma gauti, tiems asmenims, kuriems valstybė nustato pareigą gauti oficialų jos pritarimą vykdyti nustatytas veiklas, teikti jai ar gauti iš jos nustatytą informaciją ar atlikti kitus valstybės nustatytus veiksmus. Galimas teikimo priverstinumas.	Privalomumo gauti ir teikimo priverstinumo nėra.	Privalomumo gauti ir vykdymo priverstinumo nėra.
Reguliavimas	Pati paslauga kaip veikla, jos teikimo sąlygos ir tvarka reguliuojama valstybės tiek įstatymais, tiek poįstatyminiais teisės aktais.	Valstybės įsipareigojimas užtikrinti paslaugos teikimą paprastai išplaukia iš konstitucinio reguliavimo. Paslaugos teikimas reguliuojamas valstybės tiek įstatymais, tiek poįstatyminiais teisės aktais.	Reguliuojama valstybės tiek įstatymais, tiek poįstatyminiais teisės aktais.
Teikėjai	Gali teikti tik viešieji juridiniai asmenys (biudžetinės įstaigos, valstybės įmonės arba viešosios įstaigos, kurių savininkas ar dalininkas yra valstybė, asociacijos), įgalioti vykdyti paslaugos teikimo veiklą valstybės nustatyta tvarka oficialiu jos sprendimu.	Gali teikti tiek viešieji juridiniai (biudžetinės įstaigos, valstybės įmonės, viešosios įstaigos, nevyriausybinės organizacijos), tiek privatūs juridiniai asmenys, tiek privatūs asmenys. Jei rinkoje nėra dalyvių atitinkančių paslaugos administratoriaus nustatytus reikalavimus ir galinčių teikti reikalingos kokybės paslaugą arba yra objektyvus pagrindas manyti, kad rinkoje veikiančys dalyviai nesugebės užtikrinti reikalingos kokybės paslaugos, paslaugos administratorius savo sprendimu gali įsteigti paslaugos teikėją arba pavesti jau veikiančiam jo įsteigtam subjektui teikti reikalingos kokybės paslaugą.	Gali vykdyti tiek viešieji, tiek privatūs juridiniai asmenys, tiek fiziniai asmenys. Didžiąją dalimi vykdo privatūs juridiniai asmenys ir fiziniai asmenys.

POŽYMIS	ADMINISTRACINĖ PASLAUGA	VIEŠOJI PASLAUGA	ŪKINĖ-EKONOMINĖ VEIKLA
Kaina	Apmoka paslaugos gavėjas. Gali būti teikiama nemokamai.	Gali būti teikiama nemokamai (teikimą finansuojant iš valstybės biudžeto ar paslaugos teikėjo lėšų, gali būti dalinai apmokama paslaugos gavėjo, gali būti pilnai apmokama paslaugos gavėjo.	Apmoka naudos gavėjas.
Reikalavimų apimtis	Nustatomi detalūs valstybės reikalavimai ir detali teikimo tvarka.	Nustatomi paslaugos administratoriaus nuožiūra priklausomai nuo paslaugos atvejo gali būti nustatomi arba būtini arba detalūs reikalavimai.	Nustatomi valstybės požiūriu būtini arba minimalūs reikalavimai.
Reikalavimus kokybei nustatantis subjektas	Reikalavimus paslaugos kokybei ar kokybės rodiklius nustato pats paslaugą teikiantis subjektas.	Reikalavimus paslaugos kokybei nustato paslaugą administruojantis subjektas, kuriam paslaugos teikėjas yra pavaldus arba jo yra kontroliuojamas.	Bendruosius reikalavimus kokybei gali nustatyti valstybė, konkrečios paslaugos kokybės reikalavimus nustato ūkio subjektas nebūtai tai formalizuodamas.
Teikimo/vykdomo priežiūra, kokybės vertinimas	Teikimo priežiūrą ir kokybės vertinimą atlieka pats paslaugą teikiantis subjektas. Teikimą gali prižiūrėti ir kokybę gali vertinti aukštesnis pagal pavaldumą subjektas.	Teikimo priežiūrą atlieka paslaugos administratorius. Kokybę gali vertinti pats paslaugą teikiantis subjektas ir/arba paslaugos administratorius.	Vykdomo priežiūrą atlieka valstybės įgalioti subjektai. Kokybę vertina pats paslaugą teikiantis asmuo savo nuožiūra. Vertinti kokybę paprastai skatina konkurencinė aplinka, kurioje veikiama. Valstybės nustatytais atvejais ir tvarka kokybę gali kontroliuoti valstybės įgalioti subjektai, jei tai yra susiję su viešojo intereso apsauga.
Teikimo vieta	Visos valstybės teritorija arba valstybės nustatyta valstybės teritorijos dalis.	Visos valstybės teritorija arba paslaugos administratoriaus nustatyta valstybės teritorijos dalis.	Valstybės teritorijos nenustato. Teritoriją nustato pats veiklą vykdomas subjektas.

POŽYMIS	ADMINISTRACINĖ PASLAUGA	VIEŠOJI PASLAUGA	ŪKINĖ-EKONOMINĖ VEIKLA
Teikimo tolygumas	Privalomai turi būti užtikrinamas teikimo tolygumas ir nenutrūkstamumas.	Privalomai turi būti užtikrinamas teikimo tolygumas ir nenutrūkstamumas.	Vykdymo tolygumas užtikrinamas priklausomai nuo situacijos rinkoje, kliento poreikių ir kitų panašių veiksnių. Imperatyvaus ir griežto poreikio užtikrinti vykdymo tolygumą ir nenutrūkstamumą nėra.
Teikimo finansavimas	Teikimas finansuojamas valstybės biudžeto lėšomis.	Teikimas finansuojamas valstybės biudžeto lėšomis arba kitais teisėtais būdais gaunamomis paslaugos teikėjo lėšomis.	Teikimas finansuojamas ūkio subjekto lėšomis.
Inicijavimas	Dažniausiai inicijavimui reikalingas individualus paslaugos gavėjo prašymas, kuris paprastai yra formalizuotas (teikiamas raštu, užpildomas specialiai tam parengtoje formoje). Gali būti atvejai, kai paslaugos teikimą inicijuoja valstybė, neatsižvelgdama į paslaugos gavėjo valią.	Dažniausiai inicijavimui nereikalingas individualus paslaugos gavėjo prašymas. Galimi atvejai, kai paslaugos inicijavimui yra reikalingas individualus paslaugos gavėjo prašymas, paprastai yra formalizuotas (teikiamas raštu, užpildomas specialiai tam parengtoje formoje).	Inicijavimas galima tik individualiu paslaugos gavėjo prašymu, kuris nebūtinai turi būti formalizuotas (teikiamas raštu, užpildomas specialiai tam parengtoje formoje).
Konkurencija	Paslaugų teikėjai tiesiogiai nekonkuruoja tarpusavyje.	Jei paslaugos administratorius parenka kitus teikėjus tarp jų gali vyrėti konkurencija. Jei paslaugą teikia paslaugos administratoriaus įsteigtas paslaugų teikėjas, konkurencijos paprastai nėra. Jei paslaugą kartu teikia tiek paslaugos administratoriaus įsteigtas paslaugos teikėjas, tiek jo parinktas paslaugos teikėjas galima konkurencija tarp jų.	Vyrauja konkurencinė aplinka.

POŽYMIŠ	ADMINISTRACINĖ PASLAUGA	VIEŠOJI PASLAUGA	ŪKINĖ-EKONOMINĖ VEIKLA
Santykių pobūdis	Teikiama be sutarties (nėra sutartinių santykių).	Dažniausiai nesutartiniai santykiai, tačiau atskirais atvejais, priklausomai nuo paslaugos pobūdžio, gali būti sutartiniai.	Dažniausiai sutartiniai santykiai.
Netinkamo suteikimo apskundimas	Skundžiama administraciniam teismui, valstybės nustatytoms ikiteisminio ginčų nagrinėjimo institucijoms.	Skundžiama bendrosios kompetencijos teismui, paslaugos administratoriui.	Skundžiama bendrosios kompetencijos teismui, vartotojų teises ginantiems arba konkrečios veiklos vykdymą įgaliojantiems prižiūrėti valstybės įsteigtiems subjektams.
